

Märkuste arvestamise või mitteamrvestamise tabel

Märkuse esitaja/märkuse sisu		Märkusega arvestamine/mitteamrvestamine
Haridus- ja Teadusministeerium		
1.	<p>Kehtiv karistusseadustiku § 216¹ on sõnastatud järgmiselt: „Arvutikuriteo ettevalmistamine (1) Seadme või arvutiprogrammi, mis on loodud või kohandatud eelkõige käesoleva seadustiku §-s 206, 207, 213 või 217 sätestatud kuritegude toimepanemiseks, või kaitsevahendi, mille abil on võimalik hankida juurdepääs arvutisüsteemile, hankimise, valmistamise, valdamise, levitamise või muul viisil kättesaadavaks tegemise eest, et panna ise või võimaldada kolmandal isikul panna toime käesoleva seadustiku §-s 206, 207, 213 või 217 sätestatud kuritegu, ...“</p> <p>Direktiivi 2013/40/EL artiklis 7 on sätestatud kuriteo toimepanemisel kasutatud vahendid. Sätte kohaselt võtab liikmesriik vajalikud meetmed tagamaks, et järgmiste seadmete tahtlik tootmine, müük, kasutamiseks hankimine, importimine, levitamine või muul viisil kättesaadavaks tegemine õigusliku aluseta ja kavatsusega kasutada seda eesmärgiga panna toime mõni artiklites 3–6 osutatud kuritegu, on vähemalt raskemate juhtumite puhul kriminaalkorras karistatav:</p> <p>a) arvutiprogramm, mis on loodud või kohandatud eelkõige artiklites 3–6 osutatud kuritegude toimepanemiseks;</p> <p>b) arvuti salasõna, juurdepääsukood või samalaadsed andmed, mille abil on võimalik siseneda infosüsteemi või selle osasse.</p> <p>Eelnõu pakub karistusseadustiku § 216¹ sõnastuseks: „(1) Käesoleva seadustiku §-s 206, 207, 213 või 217 sätestatud kuriteo, samuti §-s 137 sätestatud kuriteo, kui teo eesmärk on arvutiandmete jälgimine enda või teise isiku poolt, toimepanemise eesmärgil:</p> <p>1) selleks loodud või kohandatud seadme või programmi valmistamise, valdamise, levitamise või muul viisil kättesaadavaks tegemise eest või</p>	<p>Arvestatud</p> <p>Sõnastust on muudetud</p>

	<p>2) arvutisüsteemi kaitsevahendi, salasõna, juurdepääsukoodi või muude arvutisüsteemile juurdepääsuks vajalike andmete valmistamise, valdamise, levitamise või muul viisil kättesaadavaks tegemise eest,...“</p> <p>Ümbersõnastamise käigus on koosseisust kadunud „eelkõige“, mis on olemas nii kehtivas koosseisus kui kõnealuse direktiivi koosseisus ja mille väljajätmisel võidakse kriminaliseerida tegusid, mille kriminaliseerimine ei pruugi olla direktiivi eesmärgiks. Palume kaaluda võimalust muuta eelnõu sõnastust, et jääda direktiivis toodu piiresse.</p>	
2.	<p>Kehtiva kriminaalmenetluse seadustiku paragrahvi 34 esimese lõike esimene punkt on sõnastatud järgmiselt: „(1) Kahtlustataval on õigus: 1) teada kahtlustuse sisu ja anda selle kohta ütlusi või keelduda ütluste andmisest;“.</p> <p>Eelnõu pakub uueks sõnastuseks: „(1) Kahtlustataval on õigus: 1) teada kahtlustuse sisu ja anda selle kohta ütlusi või keelduda ütluste andmisest, samuti saada teavet menetluse üldise käigu kohta;“. Seletuskiri täpsustab „... õigus saada teavet menetluse üldise käigu kohta, niivõrd kui see on kriminaalmenetluse huvisid arvesse võttes võimalik“.</p> <p>Palume kaaluda seletuskirjas toodud täpsustuse kirjutamist seaduse teksti: „(1) Kahtlustataval on õigus: 1) teada kahtlustuse sisu ja anda selle kohta ütlusi või keelduda ütluste andmisest, samuti saada teavet menetluse üldise käigu kohta, niivõrd kui see on kriminaalmenetluse huvisid arvesse võttes võimalik;“. Leiame, et sellisena on norm selgem ning täpsustusega välditakse muudetavast normist tõusetuvaid õigusvaidluseid.</p>	<p>Antud selgitus</p> <p>Meie hinnangul ei ole sõnastuse täiendamine pakutud viisil vajalik, sest teabe andmise piiramine, et vältida kriminaalmenetluse kahjustamist tuleneb juba kehtiva KrMS tekstist. Leiame, et teave, mis puudutab üksnes menetluse üldist käiku kohta ei saa olla sellise iseloomuga, et see kahjustaks kriminaalmenetlust. Samas juurdepääsu tõenditele saab juba praegu prokuratuur piirata KrMS õ 34¹ lg 3 alusel.</p>
Siseministeerium		
1.	<p>Eelnõu §-ga 1 täpsustatakse karistusseadustiku (edaspidi KarS) § 216¹ teksti, et see vastaks Euroopa Liidu küberturbe direktiivi 2013/40/EL artikli 7 nõuetele. Direktiivi kohaselt tuleb kriminaliseerida mitte ainult infosüsteemide ebaseaduslik kasutamine, vaid ka vahendite (nt pahavara, paroolimurdjad, häkkimist võimaldavad skriptid) loomine, levitamine ja omamine, millega selliseid tegusid toime pannakse.</p> <p>Esiteks, juhime tähelepanu, et muudatusega jäetakse normi koosseisust välja KarS-i §-des 206, 207, 213, 217 või 137 sätestatud kuritegude toimepanemise vahendi hankimine. Kehtiva KarS-i §-s 216¹ on ka sellist tegevust peetud karistamisväärses, samuti sätestab sõnaselgelt hankimise eest karistamise</p>	<p>Arvestatud osaliselt</p> <p>Eelnõus sõnastust on muudetud. Kuriteo eest mõistetav karistus jäetakse samaks. Meie hinnangul tooks siin karistusmäärade suurendamine olukorra, kus ka ülejäänud arvutikuritegude karistusmäärad tuleks üle hinnata. Samuti kui käesoleva kuriteo puhul karistusmäär suurendada, siis ei oleks need enam proportsioonis teiste arvutikuritegudega.</p> <p>Eelnõu tekstis kasutatakse jätkuvalt mõistet „valmistamine“,</p>

	<p>nõude direktiivi 2013/40/EL artikkel 7. Mõõname, et osaliselt katab valdamine ära ka hankimise koosseisu, ent meie hinnangul võidakse dekriminaliseerida näiteks olukorrad, kus isik on avaldanud soovi hankida/osta kuriteo toimepanemise vahend ja on selle eest ka tasunud, kuid ei ole veel seda veel kätte saanud. Teeme ettepaneku säilitada või täpsustada KarS-is ka hankimise karistatavus, et katta kõik ohtlikud etapid alates huvist kuni omamiseni.</p> <p>Teiseks, direktiivi 2013/40/EL artikkel 9 kohustab liikmesriike tagama, et karistused oleksid tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad ning näeb ette võimalused karistuste diferentseerimiseks. Arvestades potentsiaalset ohtu ja kahju, mida KarS-i §-des 206, 207, 213, 217 või 137 sätestatud kuritegude toimepanemise vahendite kasutamisega võib saavutada, palume kaaluda ka sanktsiooni karmistamist. Seda heidutuse tõhustamiseks põhjusel, et küberkuritegevus on suurel määral nõrkenud põhine, mis tähendab, et ilma isikuteta, kes eelkirjeldatud toimepanemise vahendeid loovad ja levitavad, ei oleks võimalik kõnealuseid kuritegusid toime panna.</p> <p>Kolmandaks, soovime kaaluda (eeskätt muudetava KrMS § 216¹ lõike 1 punktis 2) sõna „valmistamine“ asemel sõna „valmendamise“, mis eesti keele seletava sõnaraamatu kohaselt tähendab „valmis seadma, ette valmistama, töökorda panema; treenima, välja õpetama“ ehk hõlmab paremini karistamisväärseid olukordi.</p>	<p>kuna seda kasutatakse ka muudes KarS paragrahvides ja kuriteokoosseisudes. Seetõttu leiame, et uute mõistete sissetoomine seniste asemel tekitaks pigem segadust.</p>
2.	<p>Eelnõu § 2 punktiga 4 täiendatakse KrMS § 275 lõiget 2 selliselt, et selles sätestatakse erisus nende isikute puhul, keda süüdistatakse kuriteos, mille toimepanemise ajal olid nad alaealised. Seletuskirja kohaselt on erisuse aluseks KrMS-i § 131¹ lõikes 1 sätestatud piirang, mille järgi võib alaealist kohtueelses menetluses vahi all hoida maksimaalselt kaks kuud. Selle sätte loogikat soovitakse üle kanda ka kohtumenetluse etapile. Siseministeeriumi hinnangul on aga oluline tähele panna, et kavandatud muudatus ei rakendu mitte alaealistele, vaid isikutele, kes panid kuriteo toime alaealisena, olenemata nende vanusest kohtumenetluse ajal. See võib praktikas põhjustada ebajärjekindlust ja segadust menetluses. Leiame, et vahistuse põhjendatuse kontrollimise loogika peaks olema ühtne nii kohtueelses kui kohtumenetluses ning lähtuma süüdistatava menetluseaegsest vanusest, mitte teo toimepanemise ajast. Selgus ja õigusselgus</p>	<p>Arvestatud Sätte sõnastust on muudetud.</p>

	oleksid tagatud, kui alaealise staatust käsitletakse võrdselt mõlemas menetluse faasis. Teeme seetõttu ettepaneku sõnastada KrMS-i § 275 lõige 2 järgmiselt: <i>„(2) Kui süüdistatav on maakohtu menetluses vahi all, kontrollib kohus vahistuse põhjendatust omal algatusel vähemalt ühe korra kuue kuu jooksul. Kui süüdistatav on alaealine, teeb kohus seda vähemalt ühe korra kahe kuu jooksul. Vahistatuse kontrollimise kohta koostatakse kirjalik määrus.“</i>	
3.	Eelnõu § 2 punktiga 6 muudetakse KrMS-i § 499 lõikeid 1 ja 2, lisades viited KrMS-i § 217 lõigetele 8 ja 10. Eesmärgiks on tagada, et rahvusvahelise vahistamismääruse või -taotluse alusel isiku kinnipidamisel järgitakse ka § 217 lõikes 10 sätestatud teavitamiskohustust ehk isikul oleks õigus teavitada oma kinnipidamisest lähedasi või muid isikuid. Tuleb aga arvestada, et KrMS-i § 217 lõige 10 ei reguleeri kinnipidamist ega vahi alla võtmist , vaid teavitamisõigust . Seetõttu võib viide sellele lõikele kontekstis, mis käsitleb vahistamist või kinnipidamist, olla eksitav ning normitehniliselt ebatäpne. Antud viite lisamine võib tekitada arusaama, justkui reguleeriks KrMS-i § 217 lõige 10 ka menetluslikku tegevust, mida see sisuliselt ei tee. Lisaks sellele on teavitamisõiguse kohaldatavus juba kaetud eelnõu § 2 punktis 8, mille kohaselt laienevad loovutamisevahistamisele kõik KrMS-is ja vangistusseaduses kahtlustatavale, süüdistatavale ja vahistatule ette nähtud õigused ja kohustused. Seega on ka KrMS-i § 217 lõikes 10 sätestatud teavitamisõigus nende hulka loetav juba üldnormi kaudu.	Mittearvestatud Muudatuste eesmärgiks on tagada senisest suurem õigusselgus rahvusvahelise vahistamismääruse täitmisele allutatud isiku õiguste osas, sealhulgas õiguse osas teavitada kinnipidamisest lähedasi või muid isikuid tema kinnipidamisel. Hetkel on Euroopa Komisjon leidnud, et Eesti õigus ei vasta selles osas täielikult direktiivi nõutele ning muudatuse eesmärk on viia Eesti õigus direktiiviga vastavusse.
Sotsiaalministeerium		
1.	Kommentaarina märgime, et eelnõu § 2 punktis 4 esitatud sätte sõnastus võib olla eksitav (KrMS § 275 lg 2 täiendamine teise lausega). Muudatuse aluseks olev direktiivi sätte räägib olukorrast, kus vabadus on võetud alaealiselt, kuid eelnõu sõnastust võib mõista laiemalt ning sätet kohaldada isikule, keda süüdistatakse alaealisena kuriteo toimepanemises, ehk sätte võib kehtida ka täiskasvanu suhtes. Sellist laiendamist ei ole seletuskirjas selgitatud ning see ei ole ka direktiivis sätestatu eesmärk (piirata alaealise vahi all pidamist). Soovitame vaadata see sõnastus üle ja sõnastada sätte nii, et see puudutaks vaid vahi all olevaid alaealisi.	Arvestatud osaliselt Sätte sõnastust on muudetud. Kuigi direktiivi artikkel 10 piirab lapselt vabaduse võtmist ja „laps“ on direktiivi artikli 3 punkti 1 kohaselt alla 18-aastane isik, tuleb arvestada ka direktiivi artikli 2 lõikes 3 sätestatuga, mille kohaselt kohaldatakse käesolevat direktiivi või selle teatavaid sätteid ka sellisele isikule, kes oli laps ajal, mil tema suhtes menetlus algatati, kuid kes on pärast seda saanud 18-aastaseks. Samas erineb pakutud muudatuse uus sõnastus direktiivis kirjeldatust selle poolest, et alla

		<p>21-aastaste laiem kaitse ei ole sõltuvuses isiku vanusest menetluse alustamise momendil (tagades seega direktiivis nõutust isegi laiema kaitse). Vastupidine lahendus võiks seada noore kahtlustatava/süüdistatava menetlusõigusliku tagatise sõltuvusse kriminaalmenetluse alustamise ja menetlemise kiirusest, mida ei saa pidada igal üksikjuhul tingimata õiglaseks lahenduseks.</p>